

Gemeente Rotterdam

Onderwerp: gevraagd advies over OBP paraplu-herziening Cultuurhistorie Crooswijk

Gebied Kralingen Crooswijk

Bezoekadres: Oostzeedijk 276

3063 CA ROTTERDAM

Postadres: Postbus 70012

3000 KP Rotterdam

Internet: <http://www.rotterdam.nl/kralingencrooswijk>

Retouradres: Postbus 70012 3000 KP Rotterdam

Van: Gebiedscommissie Kralingen - Crooswijk

Telefoon: 010 - 267 2199

E-mail: gebiedscommissies@rotterdam.nl

College van Burgemeester en Wethouders

T.a.v. De heer S.A. Kurvers

Postbus 70012

3000 EC ROTTERDAM

Uw brief van: 20 mei 2021

Uw kenmerk: BS21/00742

Ons kenmerk: BSD-GbKC-3692790/3881645

Bijlage(n): Crooswijk – achtergrond badhuis
Vaandrigstraat 14

Datum: 3 augustus 2021

Geachte wethouder,

U heeft ons op 20 mei 2021 gevraagd om advies te geven over ontwerpbestemmingsplan paraplu-herziening Cultuurhistorie Crooswijk met referentienummer BS21/00742. De gebiedscommissie Kralingen-Crooswijk heeft dit advies in haar vergadering van 15 juli 2021 vastgesteld.

Wij waarderen het dat de gemeente zich actief inzet voor het behoud van cultuurhistorische waarden in ons gebied door dit op de juiste wijze vast te leggen in het bestemmingsplan.

De gebiedscommissie heeft het ontwerp bestemmingsplan bestudeerd en zich laten adviseren door historicus Dik Vuik, die ons ook heeft geadviseerd bij de beoordeling van het concept van de Cultuurhistorische Verkenning.

Wij adviseren u om in het ontwerp bestemmingsplan de volgende opmerkingen en correcties te verwerken.

Historische onjuistheden in de tekst.

Pg 10 In ongeveer 1770 worden naast elkaar de hoge en lage Boezem gegraven.
Opm.: het besluit werd genomen in 1769, de aanbesteding vond plaats in 1772 dus daarna vond de aanleg pas plaats.

Pg 10 Crooswijk is tussen 1895 en 1910 volgebouwd...
Opm.: In 1877 bestonden de Rubroekstraat, Frederikstraat en Isaac Huberstraat al. In 1886 was de wijk grotendeels bebouwd tot aan het Schuttersveld. Dat is dus aanzienlijk eerder dan de genoemde periode 1895-1910.

Pg 16 Nieuwe Crooswijkseweg 123-125

Opm.: de begraafplaats met arcade is van architect H.J. van den Brink en dateert uit 1867. Alleen de ingangspartij is in 1936 gemoderniseerd door architect Hendriks.

Opmerkingen over de in de parapluvoorziening genoemde uitzonderingen.

Op pagina 28 en volgende worden drie uitzonderingen genoemd op de normale bescherming van beeldbepalende bebouwing met Waarde Cultuurhistorie 2.

Bij twee hiervan hebben wij opmerkingen.

Pg 28 Boezemdwarsstraat 1

In verband met wensen van de huidige gebruiker van het pand is de bescherming in een uitzondering veranderd: met daarin de tekst 'wel lijkt het mogelijk' om de voor- en zijgevels te behouden.

Naar de mening van de gebiedscommissie betreft het een pand dat een ensemble vormt met het naastgelegen woonpand (dat wel onder de normale Waarde Cultuurhistorie 2 valt) en de om de hoek gelegen behuizing van boksschool van 't Hoff. De uitdrukking 'lijkt het mogelijk' is niet stellig genoeg en zou ook het dak moeten betreffen, dat immers een klassiek en bij dit historische bouwwerk behorend pannendak is.

Wij adviseren de volgende formulering:

'Wel is het mogelijk om de huidige en als beeldbepalend aangewezen voor- en zijgevels, alsmede het pannendak te beschermen. De bescherming als beeldbepalend (object) gaat in dit plan over de bescherming van deze gevels en het pannendak.'

Pg 29 Badhuisje Vaandrigstraat 14

Dit blijkt een uitzondering te zijn omdat de naastgelegen Rudolf Steinerschool 'dringend op zoek is naar extra ruimte'. De gebiedscommissie is van oordeel dat hier niet de juiste volgorde is gekozen. Eerst zou moeten worden vastgesteld of het object op grond van de geldende criteria de bescherming zou dienen te krijgen die het verdient. Pas daarna zou de vraag aan de orde moeten komen of er dringende redenen zijn om ontheffing te verlenen van die verleende bescherming, met dezelfde criteria als welke zouden gelden indien de bescherming al was vastgelegd in het bestemmingsplan.

De Gebiedscommissie is van mening dat er voldoende steekhoudende argumenten zijn om het pand een beschermde status te verlenen. Wij verwijzen hierbij graag naar de uitvoerige onderbouwing in de bijlage bij dit advies.

Wij wijzen er ook op dat het badhuis tot in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw een plaats was waar vele Crooswijkers regelmatig kwamen. Er zijn voor oudere Crooswijkers veel jeugdherinneringen aan verbonden en het vertegenwoordigt in Crooswijk een emotionele waarde. Dit is een extra reden om er zorgvuldig mee om te gaan.

Inmiddels hebben wij ook kennisgenomen van de behandeling van de plannen van de architect van de Rudolfs Steinerschool in de Commissie voor Welstand en Monumenten. De commissie heeft gevraagd het behoud van het badhuis te zien 'als een kans voor een bijzondere transformatie naar cultuurhuis voor de school en de buurt.' Naar aanleiding van deze vraag denkt de architect niet langer aan volledige nieuwbouw. De gedachte is nu om de bestaande voorgevel van het gebouw af te breken en steen voor weer op te bouwen, als onderdeel van een nieuwe gevel van een nieuw pand. De Commissie voor Welstand en Monumenten geeft de voorkeur aan het behouden van de gevel als geheel, maar ook als onderdeel van de gevel van het nieuwe pand.

Op grond van onze bovenstaande argumentatie adviseren wij tóch om het gebouw als geheel te behouden en dus als zodanig op te nemen in de parapluperziening.
Dit neemt niet weg dat wij zeker oog hebben voor de nood van de Rudolf Steinerschool en het van belang vinden dat hiervoor een oplossing wordt gevonden.

Na toekenning van de beschermde status aan het badhuis zou kunnen worden onderzocht of het beoogde gebruik voor de school kan worden gerealiseerd binnen het gebouw of – indien dat niet mogelijk blijkt – elders in de directe omgeving.

Mocht dit onverhoopt niet mogelijk blijken, dan adviseert de gebiedscommissie uitdrukkelijk om uitsluitend ontheffing te verlenen van de beschermde status indien zal worden voldaan aan de voorwaarde dat althans de voorgevel behouden blijft in de authentieke staat waarin de Crooswijkers zich deze van vroeger herinneren. Wij hebben kennisgenomen van de standpuntenwisseling van de architect en de Commissie voor Welstand en Monumenten over de manier waarop dit zou kunnen worden gerealiseerd, maar achten ons niet gekwalificeerd om hierin een standpunt in te nemen.

Wij vragen u om ons advies over te nemen. Graag ontvangen wij uw reactie binnen 6 weken. Ook worden wij graag op de hoogte gehouden van verdere besluitvorming.

Een afschrift van dit advies zenden wij naar de raad.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens de gebiedscommissie Kralingen-Crooswijk,

L.A. van Overdam,
Technisch voorzitter

S.M.G. Hak,
Wijkmanager

Badhuis Vaandrigstraat 14

9 juli 2021

Beknopte geschiedenis van het badhuis

Het badhuisje in de Vaandrigstraat is in 1922 gebouwd als gemeentelijk badhuis. Er bestonden voor die tijd in de stad al zogenaamde 'zweminrichtingen', vaak bassins in buitenwater met verkleedhokjes binnen simpele houten omheiningen, eerder vroege zwembaden dan badhuizen. De gemeente liet in de jaren twintig echter een hele reeks echte badhuizen bouwen in wijken door de hele stad.

De adresboeken bij het Stadsarchief geven een goede indruk van het ontstaan en de spreiding van deze badhuizen. Het adresboek uit 1924 geeft de volgende adressen van badhuizen en -inrichtingen:

- Badhuis Delfgaauwstraat 38 (Liskwartier)
- Bad- en waschinrichting Justus van Effenstraat 34 (Spangen)
- Badhuis Van Spaanstraat 11-a (Provenierswijk)
- Badhuis Ruivenstraat 39/2b (Oude Noorden)
- Badhuis Vaandrigstraat 14 (Crooswijk)

In 1925 komen er in het adresboek de volgende adressen bij:

- Badhuis Tuinderstraat 89 (Oude Westen)
- Badhuis Vestastraat 11 (Heijplaat)

Ook bestaat er dat jaar een Maatschappij tot Exploitatie van Badinrichtingen, gevestigd aan de Coolsingel 84.

In 1926 zijn de volgende nieuwe badhuis-adressen te vinden:

- Badhuis Dreef 154-d (Vreewijk)
- Badhuis Passage, Coolsingel 84-86 (Centrum)
- Badinrichting Patrimonium, Wolphaertsbocht 155-C (Charlois)

In 1927 zijn er weer nieuwe adressen te vinden:

- Badhuis Eerste Balsemienstraat 24-b/c (Bloemhof, Feijenoord)
- Badhuis Bruijnstraat (Delfshaven-Tussendijken)
- Badhuis Hofstedestraat 22 (Nieuwe Westen)
- Bad en Zweminrichting Plantagelaan (Oude Plantage)

Het adresboek 1928 vermeldt:

- Israelitisch badhuis Boompjes 86/1
- Zweminrichting der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, Kralingse Plas (dit was geen echt badhuis maar een poging om op een eilandje in de plas een zwembad in te richten; waarschijnlijk heeft dit geen resultaat gehad omdat er al een andere zweminrichting langs de Kralingse Plaslaan lag.)

Nieuwe adressen in het adresboek 1929:

- Badhuis van de Volksbond tegen Drankmisbruik, Parallelweg 2 (Afrikaanderwijk Feijenoord)
- Badinrichting Pretorialaan 140-b (idem)

In 1930 wordt het volgende badhuis vermeld:

- Badhuis Dijkstraat 133/135 (Kralingen)

Na 1930 heb ik niet verder gezocht naar nieuwe badhuizen in de stad. De meeste hierboven genoemde adressen worden aangeduid als 'Gemeente Badhuis', enkele badhuizen lijken op initiatief van anderen tot stand te zijn gekomen.

Wat Crooswijk betreft, heeft er tot zeker in de jaren zestig een badhuis aan het oude Goudseplein gestaan; dit is gesloopt tijdens de stadsvernieuwing.

Het Gemeente Badhuis aan de Vaandrigstraat heeft tot in de jaren zeventig als zodanig gefunctioneerd. In dat decennium werd op een voor mij niet geheel duidelijk jaar (1972 wordt genoemd, maar het kan ook later zijn geweest) het badhuis gehuurd door de Hervormde Wijkgemeente Rotterdam-Centrum. Het is dan geen badhuis meer, maar wordt een kerkelijk centrum. Dit heeft vermoedelijk te maken met de sloop van de Koninginnekerk in 1972, waardoor de Hervormde Gemeente elders in de wijk naar ruimte voor ontmoeting en activiteiten moest zoeken.

Het badhuis werd zo hergebruikt onder de naam 'De Akker'. Wijkpastoor Erik Maan kan hier zeker meer over vertellen, hij was lang bij De Akker betrokken. In 2003 ging in De Akker een voedselbank van start.

In 2015 werd De Akker ontruimd omdat het gebouw niet door de gemeente werd onderhouden en geen geschikt onderdak meer bood. De voedselbank verhuisde naar het Open Huis aan de om de hoek gelegen Nieuwe Crooswijkseweg. Sindsdien staat het gebouwtje leeg en is er geen onderhoud aan gepleegd.

Door het hergebruik als kerkelijk centrum zijn er binnen geen douche-inrichtingen meer te vinden. Aan de buitenzijde zijn op de gevel de letters 'Gemeente Badhuis', zichtbaar op een foto van Uitgeverij Voet, verdwenen.

Mogelijk weet Erik Maan of er nog restanten van of herinneringen aan de badhuisperiode in het gebouw aanwezig waren tijdens de periode van De Akker. Verschillende wijkbewoners kwamen tijdens hun jeugd in het badhuis.

Tot slot: volgend jaar bestaat het badhuis aan de Vaandrigstraat precies honderd jaar. Een aantal oudere wijkbewoners heeft er nog persoonlijke herinneringen aan. Het zou wel erg treurig zijn als in dat jaar de sloophamer in een van de oudste badhuizen van Rotterdam gaat. Een aanwijzing tot gemeentelijk monument zou passender zijn.

Naar aanleiding van de parapluvoorziening

De tekst over het badhuis uit de parapluvoorziening, pagina 22:

Vaandrigstraat 14: Badhuis, 1922. Waardevol als het nog enige bewaard gebleven badhuis in Crooswijk waardoor het grote zeldzaamheidswaarde heeft. Van bijzondere waarde door zijn typologie. Representatief voorbeeld van badhuizen die door Gemeentewerken werden gebouwd tijdens het interbellum met gesloten gevels en kleine vensters.

Aanbevelingen uit de parapluvoorziening, eveneens op pagina 22:

De CV geeft de volgende drie aanbevelingen ten aanzien van de bebouwing:

- *Renoveer alle aangetaste bebouwing uit de eerste twee bouwperioden (de periode tot 1915 en die van 1915 - 1940). Ga daarbij uit van herstel van de oorspronkelijke kwaliteiten van de gevels.*
- *Koester de hoekoplossingen van de bebouwing uit de eerste twee bouwperioden die met aandacht zijn gemaakt, zowel qua vormgeving als functie (winkels en cafés).*
- *Koester het afwisselende bebouwingsbeeld aan de Crooswijkseweg en de vooroorlogse hoekgebouwen die als historische ankerpunten fungeren.*

Op basis van de eerste aanbeveling zou het badhuis eigenlijk in de lijst Waarde Cultuurhistorie 2 thuishoren. Om de volgende reden is het echter als uitzondering gekenmerkt:

Het badhuis is een waardevol pand, maar staat er slecht bij. Bovendien is de naastgelegen school dringend op zoek naar extra ruimte. Het onderliggend bestemmingsplan staat een maximale bouwhoogte toe van 14 meter. Het kasko van het pand verkeert in bouwkundig erg slechte staat en de binnenzijde van het badhuis is al langer gestript. Daarom heeft het pand geen dubbelbestemming 'Waarde - Cultuurhistorie 2' gekregen. In overleg met de school wordt naar mogelijkheden gezocht om nog iets van de cultuurhistorische waarden terug te laten komen bij herontwikkeling van de locatie.

Dit laatste lijkt voorsorteren op sloop, ook al wordt dat niet direct benoemd. Met name de zinsnede '...wordt naar mogelijkheden gezocht om nog iets van de cultuurhistorische waarden terug te laten keren' duidt erop dat het gebouw als zodanig zal worden gesloopt.

De slechte staat is te wijten aan het gebrek aan onderhoud door de eigenaar: de gemeente.

Argumenten voor behoud:

- Het is het enige nog in Crooswijk bestaande badhuis en ook een van de weinig nog bestaande badhuizen in heel Rotterdam;
- Het badhuis valt onder de bebouwing uit de fasen tot 1940, waarover wordt aanbevolen dat zulke bebouwing gerenoveerd zou moeten worden;
- In de lijsten van gemeentelijke en rijksmonumenten in Rotterdam is geen enkel badhuis te vinden. Dit lijkt een blinde vlek in het monumentenbeleid tot dusverre, terwijl allerlei andere soorten gebouwen wel in deze lijsten voorkomen (denk onder meer aan woongebouwen, villa's, gemalen, bedrijfsgebouwen, industriële panden, elektriciteits- en transformatorhuisjes enz.). Er zijn intussen nog maar zeer weinig badhuizen bewaard gebleven;
- Badhuizen zijn tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw van grote betekenis geweest voor de bevolking in de oude wijken, waar huizen geen douches of andere bad-voorzieningen hadden.

Voor de behoefte aan een ruimte voor muziekonderwijs van het Rudolf Steiner college zijn 2 mogelijke oplossingen:

- 1- Een andere ruimte zoeken dan de locatie van het badhuisje
- 2- Het badhuisje geheel renoveren en onderzoeken of het interieur geschikt kan worden gemaakt om er in de toekomst muzieklessen te geven.

Slopen van het badhuisje zou het permanent verdwijnen van een stukje Rotterdams cultuurhistorisch erfgoed betekenen. Wat je sloopt, ben je voorgoed kwijt.

Sloop verhoudt zich bovendien slecht met het erfgoedbeleid van de gemeente dat sinds 2016 is ingezet. Zie hiervoor:

- https://www.rotterdamum.nl/wp-content/uploads/2016/12/Erfgoedagenda_Rotterdam_2017-2020.pdf
- <https://www.watdoetdegemeente.rotterdam.nl/voorjaarsnota2021/programmas/stedelijke-inrichting-en-/cultureel-erfgoed-monumenten/>

Rotterdam, Vaandrigstraat 44 - De Akker

Uit Reliwiki

[https://reliwiki.nl/index.php/Rotterdam, Vaandrigstraat 44 - De Akker](https://reliwiki.nl/index.php/Rotterdam,_Vaandrigstraat_44_-_De_Akker)

Algemene gegevens

Genootschap: Ned. Hervormde Kerk

Provincie: Zuid-Holland

Gemeente: Rotterdam

Plaats: Rotterdam

Adres: Vaandrigstraat 44

Postcode: 3034PX

Inventarisatienummer: 02966

Jaar ingebruikname: 1972

Architect:

Huidige bestemming: buiten gebruik

Monument status: Geen

Geschiedenis

Kerkelijk centrum in Rotterdam-Crooswijk.

Dit gebouw werd pas na de sloop van de Koninginnekerk een kerk, van 1920 tot 1972 was het een badhuis. Onduidelijk, hoe lang sinds 1972 dit gebouw voor kerkelijke vieringen in gebruik is gebleven.

Ook onduidelijk of dit gebouw nog bestaat.

Foto van Uitgeverij Voet, 1977

<https://www.fotovanrotterdam.nl/site2/layout.php?page=134>

Straat	Vaandrigstraat
2e Straat	
Fotograaf	Foto Henk Hartog
Nummer	AF456
Omschrijving	10 oktober 1977 gemeente badhuis

Artikelen in de media:

AD Rotterdams Dagblad 2019: <https://www.ad.nl/rotterdam/tegenwoordig-ondenkbaar-maar-in-1977-ging-je-hier-in-bad-voor-een-paar-duppies~a215681f/>

NRC, 1999: 'In de teil...' <https://www.nrc.nl/nieuws/1999/08/06/in-de-teil-7457436-a1306627>

De Ster online: <https://www.asteronline.nl/voedselbank-crooswijk-verhuist-naar-de-overkant/>

Foto Stadsarchief Rotterdam, alleen in het archief te zien

Stadsarchief Rotterdam

Auteursrechtelijk
beschermd.
Bekijk dit stuk op de
studiezaal.

 4233 Collectie fotografen op naam, ca. 1970-2005

1993-3576 Ingang van het gemeente badhuis aan de Delfgaauwstraat nummer 14 in Crooswijk. Uit een serie van 50 foto's over Crooswijk.

Nummer:	1993-3576
Beschrijving:	Ingang van het gemeente badhuis aan de Delfgaauwstraat nummer 14 in Crooswijk. Uit een serie van 50 foto's over Crooswijk.
Datering:	1979-1981
Toegangsnummer:	4233
Collectie:	Collectie fotografen op naam
Vervaardiger:	(Fotograaf): Sybolt (S.) Voeten
Auteursrechthouder:	Voeten, Sybold
Downloadbaar:	Nee
Geografische namen:	<u>Crooswijk</u> , <u>Delfgaauwstraat</u>

laatste wijziging 28-04-2021
1 gedigitaliseerd

NB: straat en huisnummer worden hier door elkaar gehaald. Het document slaat op de Vaandrigstraat 14, maar abusievelijk is de Delfgaauwstraat (waar ook een badhuis was) vermeld.

Tweetbericht van 11 maart 2021

Wouter Stern

@Twouttter11_mrt.

[@gerben_vandijk](#)

volgens mij ben je een fan van herbestemming ;-)... wat kunnen we doen om het badhuis aan de Vaandrigstraat te behouden.. slopen en vervangen voor nieuwbouw zou toch wel schandalig zijn. Zie [rotterdam.nl/wonen-leven/we....](https://rotterdam.nl/wonen-leven/we...)

Antwoorden

Gerben van Dijk

@gerben_vandijk 11 mrt.

Als antwoord op

@Twouttter

Haha, dat klopt! Ik begrijp uit de meegestuurde link dat de Commissie voor Welstand en Monumenten ook niet enthousiast is over sloop/nieuwbouw. Dat is alvast een begin!

Oudersjdg

@Oudersjdg10 11 mrt.

Als antwoord op

@Twouttter en @gerben_vandijk

Een goed alternatief voor herbestemming op tafel leggen. In Den haag wil dat wel eens helpen. Uiteraard ism omwonenden.